

การปลูกฝังการเรียนรู้ของเด็กด้วยสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ

นิชกานต์ ไชยจักร์

สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

Corresponding author: nichakan@tni.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยสร้างสรรค์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสร้างกระบวนการปลูกฝังที่สามารถสร้างการเรียนรู้ของเด็ก ด้วยหลักการทางศิลปะ และพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามกระบวนการปลูกฝังภายใต้กรอบแนวคิดสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ พร้อมทั้งวิเคราะห์และประเมินแนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้ ซึ่งมีกระบวนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนศึกษาพฤติกรรมความชอบของเด็ก ๆ และสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ 2. การออกแบบผลงานสร้างสรรค์ สรุปแนวคิดเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ วางโครงสร้างเทคนิคและสร้างสรรค์ผลงาน 3. การจัดแสดงผลงานเพื่อนำเสนอผลงานต่อกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ชมทั่วไป 4. สรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลการวิจัยสร้างสรรค์แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 กระบวนการปลูกฝังสามารถสร้างการเรียนรู้ของเด็กด้วยหลักการทางศิลปะ ผู้วิจัยพบข้อสรุปของแนวคิด (mind mapping) และกระบวนการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ 3 กระบวนการ คือ 1) ให้เด็กทำในสิ่งที่ชอบ 2) เรียนรู้นอกสถานที่ 3) แทรกเนื้อหาวิชาการ ส่วนที่ 2 สร้างสรรค์ผลงานตามกระบวนการปลูกฝังภายใต้กรอบแนวคิดสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ ซึ่งผลงานที่ได้ประกอบด้วย ผลงานขนาด A2 รูปแบบสื่อผสมแสดงเนื้อหาโบราณสถานโบราณวัตถุ ผลงานภาพเขียนลายเส้นโบราณวัตถุ ผลงานปั้นดินน้ำมันรูปทรงโบราณสถานโบราณวัตถุ และสติ๊กเกอร์ จากนั้นนำผลงานเข้าติดตั้งเพื่อจัดแสดง ซึ่งผลวิเคราะห์แนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้ถือว่าประสบความสำเร็จ และเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิชื่นชมผลงานและได้รับคัดเลือกให้ได้รับรางวัลดีเด่น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เฝ้าติดตามผู้ร่วมโครงการวิจัยซึ่งพบว่ามีความพึงพอใจต่อการขึ้นชอบการทำงานศิลปะ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ พัฒนาสิ่งที่ชอบจนสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ครอบครัวได้รวบรวมผลงานเพื่อจัดแสดงครั้งต่อไป

คำสำคัญ : 1. การปลูกฝัง 2. การเรียนรู้ 3. สายสัมพันธ์ 4. ศิลปะสมัยทวารวดี

Encouraging children's process of learning with creative art

Nichakan Chaiyajak

Thai-Nichi Institute of Technology,

Bangkok 10250, Thailand

Corresponding author: nichakan@tni.ac.th

Abstract

This creative research was aimed at 1. studying children's processes of learning by incorporating artistic principles, 2. developing creative works under the conceptual framework of art creation, and 3. analyzing and evaluating the approach to encourage children's learning process. For the research methodology, there are 4 stages of research as follows: 1. studying children's preferences and creating learning activities, 2. designing creative art, conceptualizing historical content, developing structural techniques and creating artwork, 3. displaying an exhibition to present the artwork to peer groups and general audiences, and 4. concluding the findings and writing a complete report. The findings of the creative research could be divided into two parts. First, the artistic principles are successful in encouraging children's process of learning. The mind mapping and the process of creating creative activities include 1) letting the kids do what they like, 2) having children enjoy outdoor activities, 3) strengthening children's knowledge while they are doing some activities. Second, creative works were produced, using the selected conceptual framework of art-creation. The works are, for example, A2-sized mixed media works, showing the content of ancient artifacts, antique paintings, antique-shaped oil sculptures, and stickers. Regarding its result, this project was considered successful as the artwork from the project was well-received by peer groups. In addition, after having been monitored, the participants of the research project constantly showed their passion for art or create artwork, learned history, and developed artwork as outcomes of their passions.

Keywords: 1. Instillation 2. Learning 3. Relationship 4. Dvaravati art

บทนำ

ความชอบในการกระทำบางอย่างของเด็ก เป็นต้นทุนที่ดีในการนำไปสู่การส่งเสริมให้เด็กจดจ่อ มีสมาธิ มุ่งมั่นในการกระทำสิ่งใด ๆ โดยที่ผู้ปกครองไม่ต้องบังคับ ดังเช่นการที่เด็กชอบวิ่ง ชอบออกกำลังกายกลางแจ้ง ชอบเที่ยวนอกบ้าน ชอบทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ชอบดูการ์ตูน ชอบฟังนิทาน ชอบเล่นต่อบล็อก ต่อเลโก้ และสิ่งสำคัญ คือ ส่วนใหญ่วัยเด็กมักจะมี ความชอบในการวาดภาพ ซึ่งเด็กที่มีลักษณะชอบวาดภาพ ชีตเขียนสิ่งต่าง ๆ เช่นนี้ เป็นเด็กที่มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญมีความสามารถในการมองภาพและจดจำรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อนำมาวาดเป็นรูปภาพเสมือนจริงได้ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความพิเศษเฉพาะตัวที่หากได้รับการฝึกฝนและหาประสบการณ์เพิ่มเติม ก็จะทำให้เขากลายเป็นจิตรกรตัวน้อยได้ไม่ยาก (Srisuk, 2018)

หากพิจารณางานศิลปะจากเด็กเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะเด็กวาดภาพออกมาจากความฝัน และจินตนาการ โดยที่ไม่รู้อะไรเกี่ยวกับทฤษฎีแห่งความงาม แม้แต่น้อย โดยแสดงออกมาจากจิตไร้สำนึกที่ไร้เดียงสา และปราศจากการเสแสร้ง ขณะเดียวกันวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถบ่อนข้อมูลที่อาจดูไกลตัวต่อเด็ก เช่น เรื่องราวประวัติศาสตร์ไทยหรือศาสนา โดยให้เขารับรู้ผ่านการทำงานศิลปะ เพราะเรื่องราวด้านนี้ถึงแม้ว่าจะมีคุณค่าเพียงใด แต่เด็กไม่อาจรับรู้หรือเข้าใจได้โดยง่าย และเมื่อเขาโตขึ้นอาจลืมความสำคัญไปได้ ดังนั้นการปลูกฝังอย่างมีกระบวนการที่ค่อย ๆ ซึมซับตั้งแต่ยังเด็กผ่านกิจกรรมทางศิลปะจึงสามารถปลูกฝังส่งต่อการรับรู้เมื่อเขาเติบโต เพราะการสร้างงานศิลปะ ไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและลูก หากแต่เป็นการสร้างจินตนาการ ส่งเสริมการรับรู้ การจดจำ และสร้างสายสัมพันธ์อันดีได้อย่างดีเยี่ยม ทั้งนี้ผู้วิจัยสร้างสรรค์เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำความสนใจความชอบของเด็กเป็นพื้นฐานในการสร้างกิจกรรมที่สามารถสอดแทรกเนื้อหาต่าง ๆ โดยต้องมีรูปแบบขั้นตอน กระบวนการปลูกฝังที่เหมาะสม และผู้วิจัยสร้างสรรค์ให้ความสำคัญกับแนวคิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างแม่ ลูก ผ่านงานศิลปะอย่างมีกระบวนการในเชิงการปลูกฝัง เพราะแม่และลูก คือ สายสัมพันธ์ที่แนบแน่นและทรงพลังที่สุด ลูกจะมีความไวใจและเป็นตัวของตัวเอง เมื่ออยู่กับแม่ โดยผู้วิจัยทดลองใช้โจทย์ที่เป็นเนื้อหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไทย และศาสนา ต่อยอดพัฒนาสู่งานสร้างสรรค์เพื่อประเมินถึงการรับรู้ของเด็ก ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่า

การวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้จะพบแนวทางที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาต่อยอดในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา และสร้างกระบวนการปลูกฝังที่สามารถสร้างการเรียนรู้ต่อเด็กด้วยหลักการทางศิลปะ
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานตามกระบวนการปลูกฝังภายใต้กรอบแนวคิดสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ
3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินถึงแนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีในด้านความชอบและความสนใจของเด็ก และกิจกรรมที่เหมาะสม รวมทั้งเอกสารภาคทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่อเด็กปฐมวัยเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างการรับรู้ เรียนรู้ และจดจำ การฝึกสมาธิ สร้างจินตนาการ โดยประเด็นเนื้อหาที่สำคัญ คือ

1. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการโดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ ตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีอื่น ๆ ที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ ได้รับรู้เกี่ยวกับความงาม และได้แสดงออกทางความรู้สึกและความสามารถของตนเอง (Niamhom, 2021)

2. ทฤษฎีเกี่ยวข้องต่อเด็กปฐมวัยในเรื่องการชื่นชมพบว่า พ่อแม่ควรชื่นชมที่ความพยายามและความสำเร็จของลูกและไม่ควรประหยัคำชมเพราะคำชมจะช่วยให้ลูกพัฒนาความตระหนักในตัวเองเวลาที่เรารับรู้และสนใจคุณค่าในตัวลูกนั้นแสดงให้เห็นว่า เรากำลังสร้างคลังเก็บความมั่นใจซึ่งเขาจะนำออกมาใช้เวลาที่เราไม่อยู่หรือเวลาที่เขาคิดที่นั้ลำบาก มั่นใจไม่ได้เป็นการกล่าวเกินจริงที่ว่า การยกย่องและชื่นชมที่เราให้ลูกอย่างเต็มที่จะคงอยู่กับลูกตลอดไป (Nolte, & Harris, 2020: 79-86)

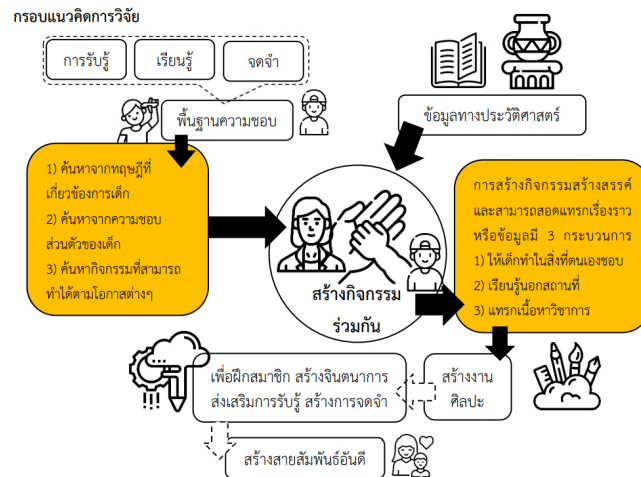
3. วิธีที่จะช่วยสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของลูก คือ 1) สนใจในสิ่งที่ลูกทำ ถามลูกชอบอะไร สิ่งไหนที่ลูกทำแล้วมีความสุข สนับสนุนในกิจกรรมนั้นของเขา และร่วมยินดีไปกับความสำเร็จในสิ่งที่เขาทำ 2) ให้โอกาสลูกได้แสดงความคิดเห็นร่วมกับคุณพ่อคุณแม่แล้วตอบสนองความคิดของเขาอย่างกระตือรือร้น 3) เมื่อลูกมีคำถามที่ดูเหมือนจะ

ไม่มีวันสิ้นสุด ยอราคาญลูก แต่งให้คำตอบในทุกความสงสัย 4) ชักชวนลูกออกไปสู่โลกกว้างนอกบ้าน แทนที่จะอยู่ในห้องแคบ ๆ หรือหน้าโทรทัศน์ให้ลูกได้เรียนรู้จักผู้คน เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัว 5) เมื่อลูกเดินเข้ามาหาคุณพ่อคุณแม่ด้วยปัญหาของเขา ให้คุณพ่อกุณแม่แนะแนวทางแก้ปัญหา แต่อย่าแก้ปัญหาแทนเขา

(Taweewattanawong, 2018: 60-63)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยการสังเกต (observational research) และเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (observational descriptive studies) โดยไม่มีกลุ่มควบคุมหรือกลุ่มเปรียบเทียบ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) ผู้ร่วมโครงการวิจัยสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นบุตรชายอายุ 6 ขวบ เนื่องจากผู้วิจัยมีเจตนาในการใช้ครอบครัวตัวเองเป็นกรณีศึกษาเพราะระยะเวลาศึกษาผู้วิจัยต้องสังเกตพฤติกรรมเพื่อเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในช่วงการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน และโดยตามธรรมชาติแต่ละครอบครัว แม่ คือ คนที่เข้าใจลูกและเป็นคนที่ลูกผูกพันมากที่สุด และ 2) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประเมินผลงานจำนวน 10 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในโครงการวิจัยสร้างสรรค์ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดการสร้างกระบวนการปลูกฝังเป็นเครื่องมือเพื่อทดสอบว่าสามารถสร้างผลงานได้ตามเป้าหมายหรือไม่ และเพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ร่วมโครงการ 2) ผลงานสร้างสรรค์ที่ผู้สร้างสรรค์เสนอต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินผลงาน ซึ่งการทำงานครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาที่ศึกษาโดยประมาณ 1 ปี โดยขั้นแรกได้ศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างการเรียนรู้ ความชอบ

และความสนใจของผู้ร่วมโครงการวิจัยจากการเฝ้าสังเกต การสอบถามและสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในบ้านและนอกบ้านที่สามารถทำร่วมกันกับผู้ร่วมโครงการวิจัยได้อย่างสม่ำเสมอ จากนั้นใช้ระยะเวลา 2 เดือน เพื่อสร้างกระบวนการออกแบบโครงการวิจัยสร้างสรรค์และขั้นตอนการจัดแสดงผลงานดังรายละเอียดตามหัวข้อวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ได้ถูกสร้างสรรค์เพื่อวิเคราะห์และประเมินถึงแนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้เพื่อฝึกสมาธิ สร้างจินตนาการ ส่งเสริมการรับรู้ สร้างการจดจำ และสร้างสายสัมพันธ์อันดี

1. ขั้นตอนศึกษาพฤติกรรมและแนวทางการสร้างการเรียนรู้

1.1 ศึกษาความชอบและความสนใจของเด็ก โดยการเฝ้าสังเกต และสอบถาม

1.2 สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำร่วมกันกับเด็ก

1.2.1 คัดค้านกิจกรรมที่เหมาะสมทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน

1.2.2 คิดค้นแนวทางที่สามารถสอดแทรกเรื่องราวหรือข้อมูล

2. ขั้นตอนการออกแบบโครงการวิจัยสร้างสรรค์

2.1 สร้างสรรค์งานศิลปะโดยอ้างอิงฐานความรู้เรื่องราวหรือข้อมูล

2.1.1 สรุปแนวคิดในการออกแบบ เน้นสร้างสรรค์งานที่จะให้เด็กฝึกสมาธิ ต่อยอดจินตนาการ สร้างการรับรู้ข้อมูลและนำไปสู่การจดจำ

2.1.2 สรุปเนื้อหาเพื่อสอดแทรกเรื่องราวหรือข้อมูลที่ต้องการให้เด็ก ๆ รับรู้ เรียนรู้ และจดจำ

2.1.3 วางโครงสร้างโครงการวิจัยสร้างสรรค์ เทคนิคที่ใช้ และร่างแผนผังการจัดแสดง

2.2 ลงมือสร้างสรรค์ผลงานตามแผนผังและแบบร่าง

3. ขั้นตอนการจัดแสดงผลงาน

3.1 ติดตั้งผลงานตามแผนผังที่กำหนด

3.2 จัดแสดงผลงาน และเผยแพร่ผลงาน

3.3 นำเสนอผลงานสร้างสรรค์ต่อกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประเมินผลงานจัดแสดง จำนวน 10 ท่าน

4. สรุปผลการวิจัย และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการศึกษาวิจัย

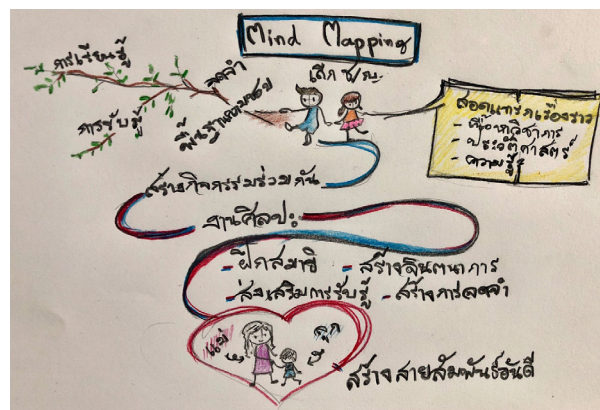
ผู้วิจัยได้สรุปผลโครงการวิจัยสร้างสรรค์โดยแบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการปลูกฝังที่สามารถสร้างการเรียนรู้ต่อเด็กด้วยหลักการทางศิลปะ

ผู้วิจัยดำเนินการสรุปแนวคิดในการออกแบบเน้นสร้างสรรค์งานที่สามารถให้เด็กฝึกสมาธิ ต่อยอดจินตนาการ สร้างการรับรู้ข้อมูล และนำไปสู่การจดจำ

1.1 สรุปแนวทางกระบวนการปลูกฝังในรูปแบบ mind mapping

จากการศึกษาความชอบและความสนใจของเด็กผู้ร่วมโครงการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เฝ้าสังเกต และสอบถาม ผู้ร่วมโครงการวิจัยสร้างสรรค์พบว่ามีความชื่นชอบในงานศิลปะ และมีสมาธิเมื่อได้ทำผลงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ เช่น การวาดรูป ระบายสี การปั้น ดังนั้นผู้วิจัยสร้างสรรค์จึงได้วางแนวทางการปลูกฝังตาม mind mapping ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงการร่าง mind mapping (ที่มา : Nischakan Chaiyajak)

จากภาพแสดงแนวทางกระบวนการปลูกฝังในรูปแบบ mind mapping ดังนี้ การที่เด็กจะรับรู้ เรียนรู้ และจดจำได้ดีนั้น พื้นฐานความชอบเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นเราต้องศึกษาความชอบของเด็กว่า มีความชอบในสิ่งใด จากนั้นใช้ความชอบของเด็กเป็นพื้นฐาน แล้วสอดแทรกเนื้อหาต่าง ๆ ในเชิงวิชาการหรือความรู้ เช่น เนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ จากนั้นผู้ปกครองสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก โดยโครงการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้ร่วมโครงการวิจัยชื่นชอบงานศิลปะ ดังนั้นผู้วิจัยสร้างสรรค์จึงคัดเลือกกิจกรรมที่เป็น

งานศิลปะ เช่น วาดภาพ ระบายสี งานปั้น โดยกิจกรรมเหล่านี้จะส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีสมาธิ สร้างจินตนาการ ส่งเสริมการรับรู้ และสร้างการจดจำ และสร้างสายสัมพันธ์อันดีได้อย่างดีเยี่ยม

1.2 สร้างกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถทำร่วมกันกับเด็กภายในบ้านและนอกบ้าน

คิดค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน วิธีการค้นหากิจกรรมที่เหมาะสมทั้งในบ้านนอกบ้าน ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้หลักการ 3 วิธีการ

1) ค้นหาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งมักพบว่า

กิจกรรมที่เหมาะสมต่อเด็กปฐมวัยหรือช่วงวัย 3 - 5 ขวบ คือ การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับงานศิลปศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การพับ การตัด การฉีก การปะ ตลอดจนการประดิษฐ์เศษวัสดุ ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทั้งสิ้น (Niamhom, 2021)

2) ค้นหาจากความชอบส่วนตัวของเด็ก ซึ่งขั้นตอนนี้สำคัญอย่างมากเพราะถ้าสิ่งใดที่เด็กสนใจแล้ว เด็กจะให้ความสำคัญ และใช้เวลาในการทำสิ่งนั้นอย่างตั้งใจ

3) ค้นหากิจกรรมที่สามารถทำได้ตามโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวันเด็ก งานลอยกระทง สถานที่ต่าง ๆ ที่จัดงานสำหรับเด็ก หรือทำการัดในวันสำคัญต่าง ๆ ตามโอกาส

1.3 คัดค้นกิจกรรมสร้างสรรค์และสามารถสอดแทรกเรื่องราวหรือข้อมูล

โดยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้อ้างอิงจากกระบวนการปลูกฝังเพื่อเข้าสู่การผลิตผลงานสร้างสรรค์ ซึ่งขั้นตอนนี้สำคัญต่อจิตใจ แนวคิด การรับรู้ และการเรียนรู้ต่อไปของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ผู้ปกครองอาจต้องเฝ้าสังเกต จดบันทึกว่าสิ่งไหนบ้างเหมาะสมต่อลูกของเรา สิ่งไหนเป็นสิ่งที่เขาชอบ และสามารถทำกิจกรรมได้ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร

โดยกระบวนการปลูกฝังเพื่อเข้าสู่การผลิตผลงานสร้างสรรค์ ผู้วิจัยสรุปกระบวนการได้ดังนี้

1) กระบวนการที่ 1 ให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองชอบ เช่น การวาดภาพ ระบายสี การปั้นดินน้ำมัน การต่อตัวต่อ โดยสามารถทำได้ที่บ้านทุกวันและต้องไม่บังคับ แต่ใช้วิธีการชักชวน หรือเป็นเพื่อนเล่น และชื่นชมเมื่อเด็กทำสำเร็จ ดังปรากฏในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ภาพกระบวนการที่ 1 ให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองชอบ (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

2) กระบวนการที่ 2 เรียนรู้นอกสถานที่ อาจทำได้โดยพาเด็กไปสถานที่ต่าง ๆ เช่น ทะเล สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์ และให้เด็กได้ทำกิจกรรมที่เขาชอบ นั่นคือ การวาดภาพ แต่ให้วาดไปตามที่เขาต้องการโดยไม่กำหนดว่า ต้องวาดอะไร วิธีการให้ลูกออกไปสู่โลกกว้างนอกบ้าน แทนที่จะอยู่ในห้องแคบ ๆ หรือหน้าโทรทัศน์ หน้าจอมือถือ แต่การให้ลูกได้เรียนรู้จักคน เรียนรู้สถานที่ต่าง ๆ และธรรมชาติ นับว่าเป็นวิธีการที่จะช่วยสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ของลูก (Taweewattanawong, 2018: 212) ซึ่งผู้วิจัยได้พาเด็กไปยังสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด พิพิธภัณฑ์ ทะเล เป็นต้น เพื่อสร้างเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน ดังปรากฏในภาพที่ 4

3) กระบวนการที่ 3 แทรกเนื้อหาวิชาการ โดยอาจพาเด็กไปยังสถานที่ที่เราต้องการให้เขาได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาการตามที่เราวางเป้าหมาย จากการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา คือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพราะเป็นเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับครอบครัวทุกคนพอและ

คุณแม่ได้ศึกษาทำการวิจัยเรื่องการออกแบบสื่อในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในหลาย ๆ ที่ และสิ่งสำคัญโบราณสถาน โบราณวัตถุที่เลือกคือ ทวารวดี ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของคนไทย และมีรูปทรงที่สวยงามชัดเจนเป็นเอกลักษณ์ จากนั้นจึงได้กำหนดโจทย์ให้เขาได้ทดลองวาดตามโบราณวัตถุจริง ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งผู้ร่วมโครงการวิจัยเป็นคนอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จึงถือได้ว่าเป็นการศึกษารากเหง้าของเขาเอง และเมื่ออยู่ที่บ้านให้เขาได้ทดลองฝึกวาดอีกครั้งโดยผู้ปกครองวาดเป็นต้นแบบหรือให้วาดจากภาพถ่ายและที่สำคัญ คือ วาดจากภาพจำที่เด็กจำได้เอง ซึ่งกระบวนการนี้ผู้วิจัยได้พาเด็กไปยังพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง เพื่อให้เรียนรู้และวาดภาพเรื่องราวของศิลปะทวารวดี หลังจากนั้นให้กลับมาวาดภาพเองที่บ้านอีกครั้ง ดังปรากฏในภาพที่ 5

ภาพที่ 4 ภาพกระบวนการที่ 2 เรียนรู้นอกสถานที่ (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 5 ภาพกระบวนการที่ 3 แทรกเนื้อหาวิชาการ (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ส่วนที่ 2 สร้างสรรค์ผลงานตามกระบวนการปลูกฝังภายใต้กรอบแนวคิดสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ

2.1 การจัดเตรียมผลงานและผลิตผลงาน

1) สรุปแนวคิดในการออกแบบเน้นสร้างสรรค์งานที่สามารถทำให้เด็กฝึกสมาธิ ต่อยอดจินตนาการ สร้างการรับรู้ข้อมูล และนำไปสู่การจดจำ

แกนหลักของแนวคิดในการออกแบบที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ได้กำหนดไว้ คือการนำเสนอศิลปะทวารวดีในด้านของรูปทรง การลดทอนรายละเอียดให้ง่ายมากขึ้น ผู้พบเห็นผลงานสามารถจดจำหรือเข้าใจในรูปทรงจุดเด่นที่แสดงถึงลักษณะของศิลปะทวารวดี อีกทั้งในเรื่องของรูปทรงมีความเหมาะสมกับเด็กในช่วงปฐมวัยมากกว่าเนื้อหาข้อมูลในเชิงลึก ผลงานวิจัยเน้นการถ่ายทอดรูปทรงและผสมผสานรูปทรงระหว่างแม่ และลูก ด้วยเทคนิคทางศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการวาด การลงสี การปั้น

2) สรุปเนื้อหาเพื่อสอดแทรกเรื่องราวหรือข้อมูลที่ต้องการให้เด็กรับรู้ เรียนรู้ และจดจำ เนื้อหาของผลงานวิจัยสร้างสรรค์เป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทย ซึ่งผู้สร้างสรรค์งานวิจัยได้นำโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ และมีเอกลักษณ์ที่ชัดเจนแสดงถึงศิลปะทวารวดี และเชื่อมโยงต่อเด็ก ๆ เช่น แสดงถึงลักษณะคล้ายคน สัตว์ หรือสิ่งของ

เช่น ปูนปั้นรูปคนแคระ ปูนปั้นรูปสิงห์ ประติมากรรมดินเผา รูปคนจุลสิงห์ ศิระะกวางหมอบ แผ่นดินเผา รูปคนจุลสิงห์ แท่นบดินหิน สถูปจำลอง ตะคันดินเผา เป็นต้น ดังปรากฏในภาพที่ 6

3) วางโครงสร้างโครงการวิจัยสร้างสรรค์ เทคนิคที่ใช้และวางแผนผังการจัดแสดง

โครงการวิจัยสร้างสรรค์ภายใต้ชื่อผลงานสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคการทำงานที่เหมาะสมกับเด็กช่วงปฐมวัย ลักษณะแบบสื่อผสมเขียนภาพด้วยดินสอสีไม้ ปากกาสีเมจิก และปั้นดินน้ำมัน ผลงานมีหลากหลายรูปแบบหลายขนาด ซึ่งผลงานทุกชิ้นได้สร้างสรรค์ด้วยฝีมือแม่และลูกร่วมกัน โดยผู้วิจัยได้วางแผนผังการจัดแสดงและในแต่ละจุดได้ระบุเทคนิครูปแบบของลักษณะงานไว้

4) ลงมือสร้างสรรค์ผลงานตามแผนผังและแบบร่าง

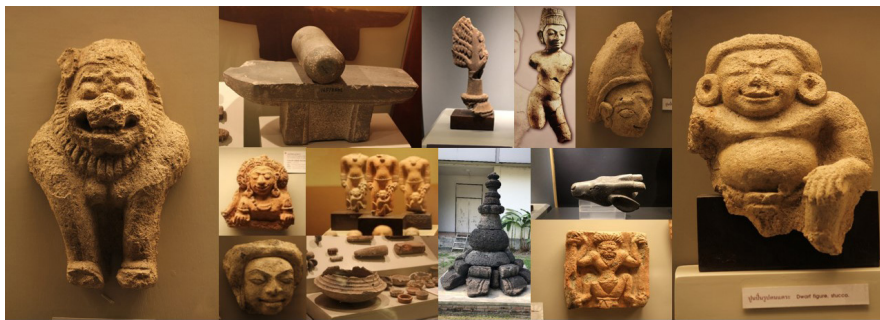
4.1) ผลงานขนาด A2 แสดงเนื้อหาโบราณสถานโบราณวัตถุชิ้นสำคัญต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง เช่น ต้นโพธิ์ ปูนปั้นรูปสิงห์ ประติมากรรมดินเผา รูปคนจุลสิงห์ ศิระะกวางหมอบ แผ่นดินเผา รูปคนจุลสิงห์ แท่นบดินหิน สถูปจำลอง ตะคันดินเผา เป็นต้น และจัดวางองค์ประกอบของภาพให้มีความสมดุล มีต้นโพธิ์อยู่ตรงกลางเป็นตัวแทนของศาสนาเพื่อหล่อหลอมให้เกิดเรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ

เทคนิคการสร้างผลงานรูปแบบสื่อผสมเขียนภาพด้วยดินสอสีไม้ ปากกาสีเมจิก และลงสีด้วยดินน้ำมัน เริ่มต้นแม่จะร่างโครงสร้างไว้แล้วให้ลูกเลือกโครงสร้างชิ้นที่เขาชอบ ซึ่งเขาจะเลือกชิ้นที่มีรูปทรงไม่ซับซ้อน

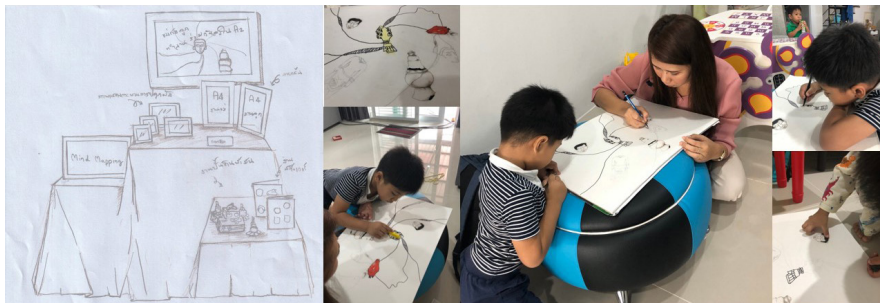
กระบวนการสร้างการปลูกฝัง เนื้อหาและการสร้างการเรียนรู้ สมาธิ ผู้วิจัยได้มีการบันทึกภาพขณะทำงานร่วมกันของแม่และลูก ซึ่งผลงานจะใช้เวลาหลายวันในการทำ เพราะการทำงานไม่ควรบังคับให้เด็ก ทำจนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการในการค่อย ๆ ทำไปตามความสนใจของลูก และ

ตามที่เขาสนใจในการทำ ผลงานที่ออกมาเค้าจะให้เห็นและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน แต่ในระหว่างทำงานแม่จะคอยแนะนำวิธีการทำ แต่จะ让他ทำด้วยมือของเขาเองถ้าเลอะหรือจะผิดบ้าง ให้ถือว่าเป็นศิลปะตามวัยของเด็ก ดังปรากฏในภาพที่ 7

ภาพผลงานขนาด A2 ที่รังสรรค์ด้วยฝีมือของแม่และลูก บางจุดใช้สีน้ำ บางจุดใช้ดินสอสีลงเงาตามรูปทรง บางจุดลงสีด้วยการป้ายดินน้ำมัน และบางจุดใช้ปากกาสีเมจิก ซึ่งผลงานขนาด A2 ดังปรากฏในภาพที่ 8

ภาพที่ 6 ภาพโบราณวัตถุชิ้นสำคัญแสดงถึงศิลปะทวารวดี (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 7 ภาพร่างแผนผังการจัดแสดง และภาพแสดงกระบวนการทำงาน (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 8 ภาพแสดงผลงานขนาด A2 (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

4.2) ผลงานขนาด A4 ผลงานวาดภาพลายเส้นโบราณวัตถุของแม่ และลูก แสดงเนื้อหาโบราณวัตถุชิ้นสำคัญต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง ประกอบด้วย ต้นโพธิ์ ศีรษะกวางหมอบ สกูปจำลอง ประติมากรรมดินเผา รูปคนจูงลิง ปูนปั้นหน้าบุคคล ปูนปั้นรูปสิงห์ และแท่นบดหิน

เทคนิคการสร้างผลงานนั้น ในส่วนผลงานของแม่จะเริ่มวาดลายเส้นต้นแบบลงในขนาดกระดาษขนาด A4 ด้วยดินสอ EE และลงเงาเล็กน้อยเพื่อแสดงรูปทรงและมิติของแสงเงา แต่จะไม่เน้นแสงเงาที่เป็นจริงมากนัก เน้นถึงการแสดงรูปทรงเป็นหลักเพื่อให้ลูกสับสนหรือวาดตามไม่ได้ ในส่วนผลงานของลูกแม่จะให้เริ่มวาดตามเองโดยมองต้นแบบเป็นหลัก แต่จากการทดลองนั้นรูปทรงที่ได้ยังแตกต่างจากต้นแบบเพราะด้วยประสบการณ์เดิมของเขายังมีไม่มากเพียงพอ จึงปรับมาใช้วิธีการวาดทับต้นแบบด้วยปากกาเมจิก เพื่อให้เขามีประสบการณ์และได้คุ้นเคยกับรูปทรงและลายเส้นมากขึ้น เนื่องจากปากกาเมจิกสีดำจะเข้มและชัดเจน ดังนั้นถ้าพลาดไปก็ถือว่าพลาดไปเลย เขาจึงวาดด้วยความตั้งใจ และมั่นใจมากขึ้น ผลงานที่ได้จึงมีความเป็นตัวของตัวเองหรือลายเส้นของตนเองชัดเจนมากขึ้นด้วย ดังนั้นวิธีการนี้ผลที่ได้จึงเป็นที่น่าพอใจและน่าสนใจ ซึ่งผลงานลายเส้นขนาด A4 ดังปรากฏในภาพที่ 9

กระบวนการสร้างการปลูกฝังของผลงานชิ้นนี้จะเป็นการเน้นการรับรู้ด้วยการทำซ้ำ เขาจะได้วาดภาพโบราณวัตถุหลาย ๆ รอบ จากทั้งที่ไปสังเกตรูปทรงเองที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง และวาดเองที่บ้านด้วยดินสอ และปากกาเมจิกจะทำให้เขาเกิดการจดจำรูปทรงไปโดยไม่รู้ตัว และรู้ว่าโบราณแต่ละชิ้นอยู่สถานที่ไหน

4.3) ผลงานปั้นดินน้ำมันแสดงเนื้อหาโบราณวัตถุชิ้นสำคัญต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง ประกอบด้วย ต้นโพธิ์ ศีรษะกวางหมอบ สกูปจำลอง ประติมากรรมดินเผา รูปคนจูงลิง ปูนปั้นหน้าบุคคล ปูนปั้นรูปสิงห์ และแท่นบดหิน

เทคนิคการสร้างผลงาน โดยใช้รูปทรงของโบราณสถาน

โบราณวัตถุ โดยจะให้เด็กดูรูปทรงจากภาพวาดเพราะมีการลดรายละเอียดให้ง่ายลง แต่ทั้งนี้จะมีภาพโบราณวัตถุจริงให้ดูประกอบพร้อมอธิบายรูปทรง และแม่ต้องช่วยเหลือในส่วนของการรายละเอียดย่อย พร้อมทั้งทำให้ดูเป็นตัวอย่างดังปรากฏในภาพที่ 10 และจัดวางให้เหมือนวางไว้บนโบราณสถานโดยใช้ก้อนอิฐเข้ามาเป็นฐานในการวาง และให้เด็กออกแบบการจัดวางชิ้นผลงานตามความชอบและประสบการณ์ที่พบเจอช่วงไปสถานที่จริง

กระบวนการสร้างการปลูกฝัง ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดวางผลงานปั้นดินน้ำมันเสมือนการถูกค้นพบโบราณวัตถุจากซากอิฐตามโบราณสถาน ขณะที่ทำผลงานร่วมกันได้อธิบายถึงการค้นพบแหล่งโบราณวัตถุต่าง ๆ

4.4) ผลงานวาดกรอบแนวคิดแสดงเนื้อหาของกรอบแนวคิด คือ การนำ mind mapping แสดงให้เห็นภาพชัดเจนเพื่อบอกเล่าเรื่องราวแนวคิดและกระบวนการการวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้

เทคนิคการสร้างผลงาน ผู้วิจัยสร้างสรรค์ออกแบบตัวละครแม่และลูกเข้ามาเป็นตัวหลักในการเล่าเรื่อง โดยแม่จะวาดภาพให้เรียบร้อยก่อนแล้วให้เด็กลงสีให้สวยงามเพื่อใช้ในการจัดแสดงดังปรากฏในภาพที่ 10

กระบวนการสร้างการปลูกฝัง ขณะที่ลูกลงสีแม่จะอธิบายถึงเรื่องราวลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ให้ลูกฟังเพื่อให้เห็นถึงเหตุผลของการทำงาน และได้ฝึกถึงช่วงเวลาที่เขากับแม่ได้ไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

4.5) ภาพถ่ายแสดงกระบวนการปลูกฝังแสดงเนื้อหาในส่วนของการให้เห็นถึงการเก็บรวบรวมกิจกรรมต่าง ๆ ที่แม่และลูกทำร่วมกัน เป็นการรวบรวมกระบวนการในการปลูกฝังทั้ง 3 กระบวน คือ 1) กระบวนการที่ 1 ให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองชอบ 2) เรียนรู้นอกสถานที่ 3) กระบวนการแทรกเนื้อหาวิชาการ ในส่วนนี้จะเป็นการรวมภาพเพื่อตั้งโชว์ในงานจัดแสดง

ภาพที่ 9 ภาพแสดงการทำงานและผลงานขนาด A4 (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 10 ภาพแสดงการทำงานปั้นดินน้ำมัน และผลงานวาดกรอบแนวคิด (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

เทคนิคการสร้างผลงานแต่ละช่วงจะเก็บภาพบรรยากาศให้เยอะที่สุดแล้วนำมาคัดเลือกภาพที่สามารถสื่อสารถึงกระบวนการและการทำงานร่วมกันจากนั้นนำมาจัดวางตามกรอบภาพเพื่อปรีนในสกรอบโซว์

กระบวนการสร้างการปลูกฝัง การปรีนภาพที่มีรูปเด็กมาตั้งโซว์ เขาจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและสิ่งที่เขาทำ และจะเชื่อว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ถูกต้อง จะทำให้เขาเก็บประสบการณ์ช่วงนี้ไปต่อยอดเป็นพฤติกรรมต่อไป

4.6) งานสติกเกอร์แสดงเนื้อหาโบราณวัตถุชิ้นสำคัญต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทอง ประกอบด้วย ตันโพธิ์ ศิระกะวางหมอบ สกูปจำลอง ประติมากรรมดินเผา รูปคนจูงลิง ปูนปั้นหน้าบุคคล ปูนปั้นรูปสิงห์ และแท่นบดหิน

เทคนิคการสร้างผลงาน ผู้วิจัยสร้างสรรค์นำผลงานลายเส้นโบราณวัตถุของแม่และลูกปรีนบนกระดาษสติกเกอร์และค่อย ๆ ช่วยกันตัดทีละชิ้นเพื่อใช้ตกแต่งสมุด เป็นการฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กไปด้วยซึ่งเด็ก ๆ จะชอบแปะสติกเกอร์เป็นอย่างมากดังปรากฏในภาพที่ 11

กระบวนการสร้างการปลูกฝัง เด็กจะจดจำผลงานที่วาดโบราณวัตถุได้อีกครั้งจากการค่อย ๆ ตัดสติกเกอร์และแปะลงไปทีละชิ้น เขาจะสนุกไปกับการที่ได้จัดวางสติกเกอร์เองทีละชิ้น

5) การติดตั้งผลงาน ขั้นตอนนี้ได้ติดตั้งผลงานตามแผงผืนที่ได้วางไว้ในช่วงต้น

6) การจัดแสดงผลงาน เป็นการแสดงผลงานสร้างสรรค์ ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ ภายใต้โครงการ 2nd Thailand Art and Design Exhibition การแสดงผลงานศิลปะและการออกแบบแห่งประเทศไทย หัวข้อผลงาน “สายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ” ณ วันที่ 6 มีนาคม 2563 โดยมีท่านชวน หลีกภัยเป็นประธานเปิดงาน และท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณสุชาติ เกาทอง ให้เกียรติเข้าชมพร้อมร่วมถ่ายภาพดังปรากฏในภาพที่ 12

ผลงานได้เป็นไปตามที่วางแผนไว้ ทั้งกระบวนการปลูกฝัง และรูปแบบการจัดแสดงครบถ้วนตามเป้าหมายดังปรากฏในภาพที่ 13

ภาพที่ 11 ภาพถ่ายแสดงกระบวนการปลูกฝัง และภาพแสดงการทำงานสติกเกอร์ (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 12 ภาพการจัดแสดงผลงาน (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

ภาพที่ 13 ภาพแสดงผลงานอย่างสมบูรณ์ (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างกระบวนการปลูกฝังที่สามารถสร้างการเรียนรู้ต่อเด็กด้วยหลักการทางศิลปะ และสร้างผลงานสร้างสรรค์ตามกระบวนการปลูกฝังภายใต้กรอบแนวคิดสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะ ซึ่งวิเคราะห์และประเมินถึงแนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้ พบว่าสามารถประเมินได้ 2 ช่วง ซึ่งช่วงที่ 1 ผลจากการสำรวจความพึงพอใจต่อกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมประเมินผลงานจัดแสดง จำนวน 10 ท่าน พบว่า แนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้ถือว่าประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับเนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิชื่นชมผลงาน และลงคะแนนให้ผลงานสายสัมพันธ์รังสรรค์ศิลปะได้รับรางวัลดีเด่น สอดคล้องกับประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์ ที่กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เกิดขึ้นได้จากการจัดการศึกษาให้เด็กอุ้มประสบการณ์ การทดลอง การทำงาน การออกนอกสถานที่ไปยังสถานประกอบการและระบบนิเวศต่าง ๆ (Phlithphikanphim, 2020: 63)

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์สังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนนั้นคือความตื่นตัว และภาคภูมิใจของผู้ร่วมโครงการวิจัยสร้างสรรค์ โดยเขาจะวนเวียนที่ผลงานตลอด และเมื่อมี

ผู้เข้าชมถามว่าเขาทำส่วนไหน เขาจะตอบได้อย่างมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ ชนิษฐา บุนนาคที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สามารถพัฒนาความมั่นใจกล้าแสดงออกและส่งเสริมการใช้ภาษาในการอธิบายเกี่ยวกับผลงานของตนเอง (Bunnakh, 2019) และนฤมล เนียมหอม ได้กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ทำให้มีความเพลิดเพลิน ชื่นชมในความสวยงาม สำนึกในคุณค่าของศิลปะ สร้างความเชื่อมั่นในการแสดงออกให้กับเด็ก ส่งเสริมการปรับตัวให้รู้จักการทำกิจกรรมร่วมกัน (Niamhom, 2021) หลังจากผลงานแสดงได้จบลงผลงานทั้งหมดได้นำมาตกแต่งบ้าน เพื่อให้ผู้ร่วมวิจัยสร้างสรรค์ได้สัมผัสและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง หล่อหลอมความชอบด้านศิลปะ และเนื้อหาเรื่องราวของภาพดังปรากฏในภาพที่ 14

ช่วงที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากพฤติกรรมต่อเนื่องและการรับรู้ เรียนรู้ และจดจำของผู้ร่วมโครงการวิจัย ซึ่งผลจากการเฝ้าติดตามผู้ร่วมโครงการวิจัยนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าแนวทางการปลูกฝังด้วยหลักการนำศิลปะร่วมกับข้อมูลความรู้ประสบความสำเร็จในอีกขั้น เนื่องจากผู้ร่วมวิจัยมีพฤติกรรมต่อเนื่องในการชื่นชอบการทำงานศิลปะ และเรียนรู้

ภาพที่ 14 ใบประกาศนียบัตรที่ได้รับรางวัลดีเด่น และภาพผลงานนำกลับมาตกแต่งบ้าน (ที่มา : Nichakan Chaiyajak)

พัฒนาในการนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจ เกิดความมั่นใจในการสร้างผลงานมากขึ้น รวมถึงมีการรับรู้ เรียนรู้ จดจำ โบราณสถาน โบราณวัตถุเห็นถึงความงามศิลปะวัตถุ โดยสังเกตได้จากเมื่อไปนอกสถานที่ที่มีโบราณสถานโบราณวัตถุ ผู้ร่วมโครงการวิจัยจะบอกว่าสวย และให้แม่ถ่ายรูปให้แล้วเขาจะบอกเสมอว่าเขารู้จักว่าสิ่งนี้คืออะไรคือโบราณวัตถุ และบอกว่าเคยทำงานศิลปะแบบนี้ รวมถึงการมองเรื่องความสวยจากจากธรรมชาติ เช่น การส่องแสงของแดดที่ตกกระทบกับหญ้า ใบไม้ที่มีรูปร่างสวยงาม สอดคล้องกับบทความของ ชนิษฐา บุนนาค ที่ว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ทางศิลปะสอดคล้องกับหลักพัฒนาการของเด็กเป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมความคิด อิสระ ความคิดจินตนาการ ฝึกการรู้จักทำงานด้วยตนเอง และฝึกการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ทั้งความคิดและการกระทำ ซึ่งถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และนำไปสู่การเรียนรู้ เขียน อ่าน อย่างสร้างสรรค์ต่อไป และยังพัฒนาการทางด้านสติปัญญา การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปร่าง ลักษณะ รูปทรง ความกว้าง ความยาว ความสูง ขนาด เล็ก ใหญ่ พื้นผิว เรียบ ขรุขระ หยาบ (Bunnakh, 2019)

นอกจากนี้ผู้ร่วมวิจัยสร้างสรรค์ยังคงสร้างสรรค์ผลงานเรื่อย ๆ ทั้งออกแบบตัวละครแนวที่ตนเองชื่นชอบ หรือวาดตัวละครจากสัตว์ จากการรู้เรื่องโปรด จนสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ครอบครัวได้รวบรวมผลงานเพื่อเตรียมพร้อมในการจัดแสดงขึ้นอีกครั้ง จากผลที่เกิดขึ้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Nolte, & Harris (2020) ที่ว่า พ่อแม่ควรชื่นชมที่ความพยายามและความสำเร็จของลูกเพราะคำชมจะช่วยให้ลูกพัฒนาความตระหนักในตัวเองเวลาที่เรารับรู้และสนใจคุณค่าในตัวลูก นั่นคือเรากำลังสร้างคลังเก็บความมั่นใจซึ่งเขาจะนำออกมาใช้เวลาที่เรไม่อยู่หรือเวลาที่เขาดกที่นั่งลำบาก (Nolte, & Harris, 2020) ผลของการที่ผู้วิจัยได้สร้างแนวทางปลูกฝัง และให้บุตรชายเป็นผู้ร่วมโครงการพร้อมทั้งสร้างสถานการณ์สภาพแวดล้อม และชื่นชม เมื่อเขา

ทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จได้ เกิดผลดีทางด้านจิตใจและการเลี้ยงดูจากการทดลองอย่างมีกระบวนการครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางเป็นองค์ความรู้เพื่อให้ผู้ปกครองท่านอื่นสามารถนำแนวทางไปฝึกปฏิบัติ และใช้พัฒนาต่อยอดได้ ตามหลักแนวทางของท่านศาสตราจารย์เกียรติคุณปรีชา เกาทอง ที่กล่าวว่า สร้างสรรค์ศิลปะวิจัย เป็นการทำงานสร้างสรรค์ โดยให้การปฏิบัติเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความรู้ใหม่ ในสาขานั้น ๆ ทั้งนี้อาจเน้นถึงความรู้ที่ได้จากกระบวนการศึกษาและสร้างสรรค์ที่แสดงออกด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของผลงาน (originality) หรือการพัฒนาความรู้ในการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ในสาขาหนึ่ง ๆ (Thouthong, 2021) โดยผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ตามลำดับขั้นตอนตามภาพที่ 2 ซึ่งเป็นภาพแสดงการร่าง mind mapping และได้เพิ่มแนวทางเพื่อให้ผู้ปกครองท่านอื่นไปปฏิบัติต่อยอดได้ดังดังนี้

1. ทศนคติที่สำคัญของผู้ปกครองคือให้รับรู้ว่าการรับรู้ที่ดี เรียนรู้ที่ดี นำไปสู่การจดจำที่ดีของเด็ก และต้องมาจากพื้นฐานความชอบเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นเราต้องศึกษาความชอบของเด็ก ๆ ว่ามีความชอบในสิ่งใด
2. ค้นหาพื้นฐานความชอบ ด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) ค้นหาจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็ก 2) ค้นหาจากความชอบส่วนตัวของเด็กแต่ละบุคคล 3) ค้นหากิจกรรมที่สามารถทำได้ตามโอกาสต่าง ๆ จากนั้นใช้ความชอบของเด็ก ๆ เป็นพื้นฐานในการนำไปสู่เนื้อหาข้อมูล
3. ค้นหาข้อมูลเนื้อหาที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็ก เพื่อทำการสอดแทรกเนื้อหาต่าง ๆ ในเชิงวิชาการหรือความรู้ ดังเช่น เนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา กีฬา หรือวิทยาศาสตร์ตามแต่ผู้ปกครองสนใจอยากให้เด็กได้รับรู้ เรียนรู้ และจดจำเรื่องใด ๆ ทั้งนี้เนื้อหาต้องเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อเด็กด้วย
4. ต้องพาเด็กไปยังสถานที่ที่พบข้อมูลได้โดยตรง และต้องคัดเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมต่อวัย และผู้ปกครองสร้าง

กิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเด็ก ๆ ทั้งนี้ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ได้ชื่นชอบงานศิลปะ กิจกรรมที่เหมาะสม จึงเป็นการวาดภาพ ระบายสี งานปั้น โดยการสร้างกิจกรรมร่วมกันสามารถสร้างด้วยกระบวนการดังนี้ 1) ให้เด็กทำในสิ่งที่ตนเองชอบ 2) เรียนรู้นอกสถานที่ 3) แทรกเนื้อหาวิชาการ

5. สร้างผลงาน 1 ชุดตามความเหมาะสม โดยเนื้อหาผลงานศิลปะจะเป็นเนื้อหาที่ผู้ปกครองคัดเลือกไว้ จากตัวอย่างผลงานวิจัยสร้างสรรค์ครั้งนี้ คือ เนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ และศาสนา โดยผลงานสามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ตามที่เด็ก ๆ ชื่นชอบ และเพื่อความสวยงาม โดยระหว่างทำผลงานผู้ปกครองต้องร่วมทำด้วย และแนะนำอย่างใกล้ชิด แต่ก็ไม่ปล่อยให้เขาได้ทำอย่างอิสระ ไม่บังคับหรือดูว่ากล่าวจนเกิดความเครียด

6. ระหว่างที่ทำผลงานศิลปะผู้ปกครองต้องคอยสังเกตพฤติกรรม สิ่งสำคัญห้ามบังคับ เมื่อเด็กไม่มีสมาธิในการทำให้หยุดพักก่อน ให้เด็กค่อย ๆ ทำผลงานตามความสนใจ อาจใช้เวลาทั้งวันถึงจะแล้วเสร็จ หรือหลายวันก็ตาม เพราะการเรียนรู้ที่ดีเกิดขึ้นเมื่อบรรยากาศสนุก ไม่น่าเบื่อ หรือน่ากลัว และสิ่งสำคัญอย่างยิ่งคือต้องมีคำชม อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เขาให้เกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง

7. สร้างบรรยากาศให้ผลงานมีคุณค่า เช่น นำไปจัดแสดงผลงานเพื่อการเผยแพร่ หรือถ่ายรูปเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ และอาจใช้ประดับตกแต่งบ้านเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจยิ่งขึ้นเพราะเห็นว่าผลงานที่ทำนั้นมีคุณค่า

8. พาเด็ก ๆ ไปสถานที่เดิมที่เคยไปศึกษาข้อมูลในช่วงแรกเพื่อสอบถามหรือสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นว่าเด็กมีความเข้าใจเนื้อหาข้อมูลเดิมมากขึ้นหรือไม่อย่างไร โดยกิจกรรมทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะช่วยส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีสมาธิ สร้างจินตนาการ ส่งเสริมการรับรู้ และสร้างการจดจำ และสร้างสายสัมพันธ์อันดีได้อย่างดีเยี่ยม

ข้อเสนอแนะ

1. ตัวแปรที่น่าสนใจ คือ ความชอบของผู้ร่วมกระบวนการ กล่าวคือ หากผู้ร่วมกระบวนการไม่ได้มีความชอบในงานศิลปะ แต่อาจเป็นชอบในเชิงวิชาการโดยตรง เช่น ชอบนับเลข ชอบท่องจำ ชอบอ่านหนังสือ แนวคิดสามารถปรับและพัฒนาได้ และมีความน่าสนใจในการทดลองเพื่อวิจัยในครั้งต่อไป

2. ข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของเด็กหรือผู้ร่วมกระบวนการนั้น ตลอดกระบวนการวิจัยต้องเป็นไปตามธรรมชาติไม่ควรมีการบังคับขู่เข็ญ เพราะผลลัพธ์ของการรับรู้

เรียนรู้ และจดจำอาจไม่ได้เป็นในทางที่ดี

References

- Bunnakh, Khanitha. (2019). **Creative Arts Activities for Early Childhood** (การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย). [Online]. Retrived January 27, 2021 from <https://www.youngciety.com/article/journal/arts-for-kids.html>
- Niamhom, Narumol. (2021). **Providing Appropriate Learning Experiences for Early Childhood** (การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย). [Online]. Retrived January 27, 2021 from http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=19&Itemid=50&limit=1&limitstart=2
- Nolte, D. L., & Harris, R. (2020). **Children Learn What They Live** (ชีวิตเด็กจะดีขึ้นอยู่กับวิธีของพ่อแม่ เพราะเด็กเรียนรู้จากการใช้ชีวิต). Translated by Nalinee Chuawanitchakorn. Nonthaburi: Bee Media Group (Thailand) Co., Ltd.
- Phlitphikanphim, Prasert. (2020). **100 Lessons Raising a Baby Gen Alpha** (100 บทเรียนเลี้ยงลูกเจนอัลฟา) (3rd ed.). Bangkok: Amarin Kids Amarin Printing and Publishing.
- Srisuk, Phaphan. (2018). **What's the Smart Kid? Can Tell by Playing** (ลูกฉลาดด้านใด บอกได้จากการเล่น). [Online]. Retrived January 20, 2021 from <https://www.truelookpanya.com/knowledge/content/68703/-parpres-par-parsch->
- Taweewattanawong, Benjaporn. (2018). **IQ EQ Children's Can Be Grown** (IQ EQ ลูกปลูกได้). Bangkok: Love and Lip Tress Co., Ltd.
- Thouthong, Preecha. (2021, May 17). **Requesting for Positions and Academic Works without Textbooks or Research Papers** (การขอตำแหน่งและผลงานวิชาการโดยไม่ต้องใช้ตำราหรืองานวิจัย) [Conference session]. KMUTNB 7th International Art and Design Workshop 2021, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand.